

Teksten er forfattet af dr. med. Carl Adam Hansen, der var læge og politiker i Nysted fra 1875 og som også har skrevet Nysteds Historie til 500 års-jubilæet i 1909 og påbegyndte Nysted-kroniken, der blev videreført af andre frem til 2006. Artiklen var illustreret med 3 billeder af Nysted og Ålholm, men de er af så dårlig kvalitet, at vi har valgt ikke at vise dem her.

Nysted

Man kan ikke nævne Nysted uden at der straks er en, der svarer Rødby; Har man sagt A maa man ogsaa sige B; de følges ad som siamesiske Tvillinger, saa meget ved ethvert Skolebarn. Men at en Geografilærer, som jeg engang talte med, ikke var rigtig paa det rene med, om det var Nysted, der laa mod Øst og Rødby mod Vest eller omvendt, det overraskede mig, og jeg har siden efter ikke taget Forargelse, naar jeg fra Folk, der ikke var forpligtede til at vide bedre Besked, fik breve med Udskrift: Nysted, Falster.

Da Nysted saaledes tydeligt nok ikke har formaet at gøre noget stærkt Indtryk paa den almindelige Bevidsthed, turde det ikke være overflødigt at bemærke, at den er beliggende paa Lollands Sydkyst, Øst for Rødby. Hvis det kunde nytte noget, vilde jeg ogsaa forsøge paa at separere Tvillingerne; thi Nystederne ville ikke anerkende denne siamesiske Forbindelse. Høre de at en er fra Rødby, udbryde de ufravigeligt: "Herregud - fra Rødby!" det er aabenbart Udtryk for en ganske chauvinistisk farvet Patriotisme og ganske uberettiget. Thi Rødby er en meget rar lille By, der ikke behøver at stikke op for sin østlige Nabo - undtagen i én Henseende; der er mildest taget ikke kønt ved Rødby medens Nysted hele Lolland over er berømt for sin skønhed.

I det hele udmærker Lolland sig ikke ved Naturskønhed. Det er alt for fladt, fedt og ensformigt, og Enhver har straks paa rede Haand den banale Sammenligning med Pandekagen. Selv om vi, der have vænnet os til dette jævne Landskab med de evindelige Pilehegn, der spærre al Udsigt, naar de staa med tætte løvrigge Kroner, og ligne afgangede Karbonadeben,

naar de ere stynede, selv om vi kunne finde noget hjemligt og hyggeligt derved, saa er det dog ikke berettiget at tage Anstød, naar andre kalde det grimt. Men Nysteds allernærmeste Omegn har aldeles ikke nogen lollandsk Karakter, og derfor er den Maalet for skønheds-søgende Lollikers Søndagsudflugter. Der gaar paa skraa igennem Øen fra Birket imod Nordvest til Nysted i Sydøst et højdedrag eller, hvis man finder denne betegnelse for storartet, saa dog en lav Rygning, og det er paa dennes Af-fald imod Østersøen, at Nysted er bygget.

Naar man nærmer sig Byen, begynder Terrænet at bølge op og ned i smaa bløde Folder; den indfødte Kusk holder forsigtigt Hestene an og drejer ind paa den grusede Sidebane, naar han skal ned ad Bakkerne. Det er for Beboerne af den flade Slette som en Rejse til et fremmed Land.

Det første, man faar Øje paa, er Kirken. Fra hvilken Kant den rejsende end kommer, tilkendegiver Byen allerede paa lang Afstand sin Beliggenhed ved sit høje, slanke Kirkespir, der fra det fjerne tager sig ud som en Naal, der peger op mod Himlen. Det er den første Landkending, man bliver vaer paa den danske Kyst, naar man ad Gedserrouten stævner hjemefter. For den, der kommer agende paa Landevejen, stiger Spiret højere og højere til vejrs, og under det hæver Kirkebygningen sig, ragende uforholdsmæssigt højt op over de lave Huses Tage.

Samtidig præsenterer sig dens vis-a-vis imod vest Aalholm Slot med sine Taarne og rødgraa Murmasse, og det er nok saa meget dette som selve Byen, der er Maalet for en Nystedtur. Hele Sommeren igennem er der om Søndagen et Rykind i Byen, Selskab paa Selskab kommer kørende eller sejrende, Folk fra Nabobyerne, fra Gedser, helt henne fra Nakskov, ja, endog fra Rostock drage i større eller mindre Flokke

gennem Byen ned til Aalholm. Efter at have set paa Slottet, turet om i den smukke Skov, vende de tilbage for at styrke sig paa Hotellet og maaske for at afslutte med en lille Svingom "paa Salen".

Alle disse Mennesker lægge vist ikke synderlig Mærke til Byen, beskeden og prunkløs som den er; det skulle da være at en og anden medbragte en pinlig erindring fra et Stræde, der maa passeres paa Vejen til Aalholm, og som populært og meget træffende kaldtes "Benbrækkerstræde"; kaldtes - thi nu passer navnet ikke længer, eftersom der sidste foraar er lagt en god ny Stenbro. Forhaabentlig vil nu enhver modtage et ublandet venligt Indtryk af Byen.

Nysted ligger ved Østersøen, inderst inde i en lille Vig, hvis Indløb flankeres af en Skanse. Her samledes Borgervæbningen i 1848, baksede med Kanoner og beredte sig paa at give Tyskerne en varm Modtagelse. Heldigvis blev der ikke Brug for deres Tapperhed.

Havnen er ganske god, men ikke tilgængelig for større Skibe. Byen gør egentlig ikke Indtryk af at være en Søstad, der er ingen Saltvandsduft over den, og Østersøen tager sig, set herfra, i almindelighed ud som en fredelig Indsø. Det volder "Rødsand", den lange Grund eller Revle, der strækker sig fra Hyllekrog til hen imod Gedser, den bryder Havets Magt, saa at de store Bølger ikke kunne naa ind til vor Kyst.

Byens Grundplan er yderst simpel og let overskuelig, En 800 Alen lang Hovedgade, Adelgade, med dens Fortsættelse, Fiskergade, løber med flere mindre Bugtninger i Retningen fra Nord til Syd; parallelt med den en anden og kortere: Østergade. Fra begge Sider af Hovedgaden udgaa smaa, stumpe Stræder, de mod øst dannende Forbindelsesled imellem de tvende Gader, de vestlige førende ned til Stranden og Havnen. I den sydlige Del et stort med lindetræer tilplantet Torv og midt i Byen en Udvidelse af Gaden foran Raadhuset og Skolen. - Voila tout!

Lave en-Etages Bygninger danne Husrækkerne, ikke faa ere grundmurede, men mange have kun Grundmur i Forsiden for at gøre et godt

Indtryk imod Gaden, medens Bagsiden, der ingen Stads skal gøre, ugenert viser det gamle, skrøbelige Bindingsværk frem. Nogle faa Huse med to Stokværk hæve sig om Matadorer over al denne Jævnhed, bl.a. Raadhuset og den dermed sammenbyggede Borgerskole; men der var Synd at sige at disse offentlige Bygninger ere monumentale eller imponerende. En virkelig stilfuld Bygning er "Villa Marina", som den norske Digter, Professor Munch lod bygge for en Del Aar siden; kun Skade, at den vender Smalsiden imod Gaden men for øvrigt fornemt trækker sig tilbage i sin have.

Og saa er der Kirken. Uden Tvivl er den meget gammel: den og Aalholm have mange Aarhundreder igennem ligget og holdt øje med hinanden og været Vidner til de skiftende Slægters Færden. De kunde fortælle om den ulykkelige Christoffer den anden, der sad fangen paa Slottet, om Niels Hemmingsen, der gik i Byens latinske Skole, og meget, meget mere. Kirken har vistnok oprindelig været bygget i Rundbuestil, der er endnu bevaret et enkelt rundbuet Vindue, og paa det tidligere Vaabenhus imod Syd ses flere Omrids at tilmurede Rundbuer. Den skæmmes af senere Tilbygninger, og paa Nordsiden er Stilen helt forvandlet ved den saakaldte Nye Kirke, bygget 1643, og det dertil stødende, 1782 opførte, Ligkapel. Det anselige Taarn krones af et smukt klokkeformet Tag, der bærer et meget højt og slankt Spir - opsat Anno 1650 - hvis Spids hæver sig 176 Fod over Grunden. Tag og Spir slutte sig overordentlig harmonisk til hinanden ved et gennembrudt Mellemlid (de 16 Huller) og danne tilsammen særdeles elegante Konturlinier. Spiret er tækket med Tagspaan; disses lyse, graalige Farvetone, oplivet ved Strøg at grøngult - en Slags Patina af Lavarter, som i Tidens Løb have fæstet sig deroppe - tager sig udmærket godt ud og staar lige saa fint imod en klar, blaa Himmel som imod en Baggrund af mørke Skyer. Inde i Kirken, som er lys og venlig, er der fuldt op af Minder om Fortidens Nysted. Dens Bedsteborgere have igennem Aarhundreder fundet deres sidste Hvilested herinde; Gulvet har været dækket med ligsten og Væggene behængte med Epitafier, som de efterlevende have bekostet Gud til Ære, Kirken til Beprydelse og de sal. hensovede til en kristelig ihukommelse. Mest iøjnefalden-

de ere to oliemalede Portrætbilleder med le- gemstore Figurer, det ene forestillende den myndige Provst *Knud Matzen Lerche* (død 1666) og Hustru *Sophia Bathe*, og det andet deres Svi- gersøn *Iver Nielsen*, Slotsskriver paa Aalholm, med Hustru og Børn.

I den sydlige Deel af den nuværende By trængte det gamle Nysted sig sammen om Kirken og Torvet. Her laa i sin tid det grundmurede Raad- hus og mange andre anselige Bygninger, der udgjorde Byens Sir. Her laa ogsaa den latinske Skole tæt op ad Kirkegaarden. Tænk, lige til Aa- ret 1740 har en saadan Afkrog som Nysted haft sin lærde Skole. Meget besøgt har den sagtens aldrig været, "og sluttelig hafde den", som det hedder, afskaffet sig selv, saasom den var meget fattig paa Discipler, se 1 i Mesterlectien og 3 i første Lectie tilsidst". Ved Reskript af 4de Marts det nævnte Aar nedlagdes den officielt.

Gentagne Gange hjemsøgtes Byen af Ildsvaade. 1654 den 22de Maj om Middagen antændes en gruelig Ild paa Torvet, som hasteligen paa 2 Ti- mer borttog over 200 Vaaninger. Den 4de No- vember 1729 blussede Ilden paa ny og lagde 33 Huse i Aske. Intet Under derfor, at der er saa yderst faa levninger af den gamle Bebyggelse tilbage; kun ved Gravning i Grunden finder man de forkullede rester.

Efterhaanden er det tidligere Midtpunkt for By- ens Liv blevet degraderet til den saakaldte "magre Ende", og Centret har forskudt sig i Nordlig Retning, hvor Adelgade som en lang Fangarm har strakt sig ud efter Landet og Bøn- derne. Der var en tid, da de villigt lod sig gribe; for en Menneskealder siden holdt Bøndervog- nene i lange Rækker inden for Købmændenes Magasiner og ventede taalmodigt i Timevis på at faa Kornet aflæsset. Først formindskedes Op- landet, da Broen over Guldborgsund byggedes og drog det østlige Lolland til Hovedstaden Nykjøbing; saa oprettedes der Kornmagasiner ved Holeby Station paa Maribo-Rødbybanen, og endelig har der i det sidste Decennium lagt sig en hel Kreds af Forbrugsforeninger udenom Byen, i det mindste en i hvert Sogn, somme Ste- der to, hvoraf den ene gør Forretning i Højre- Varer, den anden i Venstre dito. Det virker næ- sten som en Boycotting, og fast ubegribeligt er

det, at en saadan lille Købstad ikke er bukket under for alle disse Angreb paa dens Nærings- liv. Men den lever endnu til Trods for alt og føl- ger saa nogenlunde med i Tidens Udvikling.

I Forfjor rejstes en teknisk Skole, en smuk og statelig Bygning, og Planer til andre Foretagen- der ere oppe. Kun Skade, at det altsammen ko- ster Penge, og at Skatteprocenten stiger, me- dens Skatteevnen tager af, For et Par Aar siden byggedes en Højskole paa Byens Grund; den er bleven et Samlingssted for Omegnens Landboe- re, men Borgerne og Højskolefolkene se lidt fremmed, om end ganske velvilligt paa hinan- den.

Det følger af sig selv, at der ogsaa har været Ta- le om at faa en Jernbane til Byen. Periodisk dukker "Jernbanesagen" op og bliver et bræn- dende Spørgsmaal, der sætter alle Sind i den livligste Bevægelse. Skøn Enighed er derom, at en Bane *maa* vi have; men hvorhen? Her staar den ene uforgribelige Mening imod den anden. En vil have den til Nykøbing, en anden til Grænge, en tredje til Sakskøbing, en fjerde til Holeby og en femte vil nøjes med en Cirkelba- ne, der omslynger det utro Opland og drager det tilbage til Byens Favn. Der strides om, hvor Banegaarden skal ligge; Folk, som ville sælge deres Jord, ere nær ved at komme i Totterne paa hinanden, foretagsomme Folk bygge i Aan- den et stort Badehotel, der skal gøre det af med Warnemünde, Doberan og de andre Badesteder paa den tyske Kyst, Folk med Fantasi ser Hav- nen opfyldt at Skibe med alle Nationers Flag vajende fra Mastetoppene, og som en Fugl Fø- niks stiger Billedet at Fremtidens Nysted op fra den gamle, fattige rede. Nok sagt, Dampen er oppe; men saa stopper Farten pludselig, Begej- stringens Ild slukkes, og Jernbanesagen gaar ud af Dagsordenen; men den er ikke død, den kommer nok igen. Alligevel er jeg bange for, at vi kommer til at jolre ind i det ny Aarhundrede i vor gamle gule Diligence, en Befordring, der sætter Nutidsmenneskers Taalmodighed paa en næsten alt for haard Prøve.

Man kan ikke fortænke Nystederne i, at de stundom have en Fornemmelse af at være Sted- børn, og at de føle sig noget trykkede af Nuti- dens Alvor og de lidet lovende Fremtidsudsig-

ter. Imidlertid søge de saavidt muligt at holde humøret oppe.

Den private Selskabelighed trives frodigt, i Regelen under Form af Kaffe og Whist i al Tarvelighed; Familierne søge ikke at overbyde hinanden ved Flothed og pragtfuldt Arrangement. Offentlige Fester og Baller er der ingen Mangel paa, og de Nysted Baller have fra gammel Tid et godt Ry paa sig, fordi de udmærke sig ved en munter, utvungen og fordringsløs Tone, Thi Samfundet er for lille til, at Klikevæsenet - mange, især middelstore Købstæders, værste Skavank - ret kan faa Fodfæste, der er ikke Elementer nok til at bygge Kliker af. Om det end er for meget sagt, at man lever her som i én stor Familie, saa er der dog saa mange Forbindelser

til alle Sider, at f. Eks. en stor Sorg, der rammer den enkelte, forplanter sig ud over hele Byen og vækker en Deltagelse og Medfølelse, som enhver der har mødt den, vil vide at vurdere efter Fortjeneste.

Det er en Gang bleven sagt i en Skaaltale at Nysted var en Idyl med alle en saadans Fortrin og Mangler. De sidste en ikke vanskelige at opdage: Stilstanden, Stagnationen og hvad dermed følger. Men saa er der til Gengæld en velgørende Fred og Hygge, en stilfærdig Ynde over den lille afsides By, hvortil den store Verdens Tummel kun naar som en afdæmpet Genlyd.

Dr. H.